

 Fysioterapi Dalarna	Huvudtitel Fysioterapeutiska behandlingsriktlinjer för patienter med cervikal dystoni		
	Dokumentkategori Riktlinje	Reviderat datum/av 2021-05-20 Zandra Falk, leg sjukgymnast	Sida nr (av) 1(4)
Gäller för Fysioterapi Dalarna	Framtaget datum/av 2012-03-01 Birgitta Weijdegård Leg sjukgymnast	Godkänt datum/av Specialitetsgrupp Fysioterapi 2022-03-30	Gäller from – tom 2022-03-30 – 2025-03-29

Bakgrund

Dystoni är ett neurologiskt syndrom som faller in i kategorin "rörelsestörningar" och är där den tredje vanligaste diagnosgruppen. Det kännetecknas av återkommande, ofrivilliga muskelkontraktioner ibland i kombination med skakningar och/eller tremor som vanligen förorsakar onormala rörelser och kroppsställningar. Dystoni kan vara generell, men fokala former som manifesterar sig i enstaka muskler eller grupper av muskler är betydligt vanligare. Orsaken bakom är ej helt fastställd. (1, 2, 3)

Den vanligaste fokala dystoniformen drabbar halsens och nackens muskler, s.k. idiopatisk cervikal dystoni (CD) (4, 5). CD är ofta förenad med smärta och kan medföra höggradiga funktionshinder med påverkan på aktiviteter i det dagliga livet och livskvaliteten. (1, 4, 5)

I Sverige beräknas prevalensen för fokala dystoni (där CD ingår) vara ca 30 per 100 000 invånare. Dock antas mörkertalet vara stort. (2)

Det finns inget botemedel mot CD, men numera finns relativt goda möjligheter till symtomlindring. Lokala injektioner med botulinumtoxin är ett effektivt och säkert sätt att behandla cervikal dystoni och ger en reduktion av både rörelsestörning och smärta. (3, 6) Som sekundärt behandlingsalternativ finns neurokirurgiska metoder genom s.k. deep brain stimulator, DBS (1, 4).

Fysioterapeutisk behandling kan kombineras med botulinumtoxin och kan innehålla aktiva övningar för träning av motorisk inlärning och postural kontroll (1, 4, 5). Den vetenskapliga evidensen för att fysioterapeutisk behandling har effekt vid cervikal dystoni är begränsad (1, 4). Det finns dock studier som påvisar att fysioterapeutisk behandling, i kombination med botulinumtoxin har effekt på smärta och funktionsnedsättning, oavsett om den är generaliserad eller specifik (1, 5, 7, 8).

Behandlingsmål

Huvudmål

- Målet med de fysioterapeutiska åtgärderna är att patienten, genom att kunna tillämpa förvärvade kunskaper, ska kunna vara så aktiv och delaktig i samhället som möjligt och på det viset nå en högre livskvalitet, utifrån individens egna mål.

Delmål

- Hitta former för egenvård och regelbundna rörelseövningar.
- Minska den dystona aktiviteten.
- Minska smärta.
- Hitta vilopositioner och rörelsero.

- Förbättra kroppskännetend och rörelsemedvetande.
- Hitta vardagsstrategier.

Indikationer och kontraindikationer

Det finns vissa kontraindikationer vid CD; massage över nacke och skuldror, styrketräning i apparater eller med hantlar, mekanisk traktion (i apparat), halskrage och manipulationer. Har patienten opererat in DBS är det även kontraindicerat att använda; vibrationsplatta, ultraljud, TENS, elakupunktur och elstötar. Vanlig akupunktur går bra, men inte över kablarna. Försiktighet vid traktion.

Fysioterapeutiska åtgärder

Patienterna kommer till Fysioterapi Dalarna i Falun via Neurologimottagningen. Här görs bedömning och fortsatt behandling utifrån patientens behov.

Behandlingen sker i form av individuella, polikliniska besök med olika frekvens och i perioder utifrån patientens behov. Träningen behöver vara repetitiv, vilket innebär att det de inkommande stimuli bör hellre vara utspritt övertid under dygnet än enbart ges i stor mängd vid ett och samma tillfälle. Därför läggs mycket vikt på egenvård där det bl.a. ingår regelbundna aktiva rörelseövningar för att lindra smärta, stimulering av motorisk kontroll och balans, öka kroppskännetend och rörlighet. Som behandlare behöver man hjälpa patienterna att förstå de egna symtomen för att de ska kunna hantera dem bättre i vardagen samt ge råd och stöd i att hitta god balans mellan aktivitet och vila samt öka tilltron till den egna förmågan att genomföra träning och fysisk aktivitet.

För smärtlindring kan man som behandlare utföra manuell tonusinhivering och hjälpa till att guida uttag av rörlighet och muskellängd. Som patient får man instruktioner kring självinhivering och rörelseträning. Man kan även använda sig av värme/kyla.

Utvärdering/Resultatuppföljning

- Mål/måluppfyllelse
- Videofilm/foto
- VAS- skattning av symtom och aktivitetsbegränsning (bilaga 1)

Andra möjliga utvärderingsinstrument

I litteraturen för utvärdering av cervikal dystoni används först och främst Toronto Western Spasmodic Torticollis Rating Scale (TWSTR) (2, 9). Instrumentet innehåller delarna motorisk svårighet, aktivitetshinder och smärta. Två ytterligare diagnosspecifika instrument är Cervical Dystonia Questionnaire (CDQ-24) (2, 10) och Cervical Dystonia Impact Profile (CDIP-58) (11).

Uppföljning av annan vårdnivå

I de fall patienterna har andra besvär med nacken som inte är direkt kopplade till den cervikala dystonin kan de vid behov hänvisas till primärvården.

Referenser

1. Prudente C.N, Zetterberg L, Bring A, Bradnam L, Kimberley T.J. Systematic review of rehabilitation in focal dystonias: classification and recommendations. *Mov Disord Clin Pract.* 2018; 5(3): 237-245
2. Blom J. Muskler i obalans - Cervikal dystoni och spasticitet. *Klippan: Ljungbergs tryckeri.* 2018
3. Castelão M, Marques R.E, Duarte G.S, Rodrigues F.B, Ferreira J, Sampaio C, et al. Botulinum toxin type A therapy for cervical dystonia. *Cochrane Database Syst Rev* 2017. Issue 12. Art. No.: CD003633. DOI:10.1002/14651858.CD003633.pub3.
4. De Pauw J, Van der Velden K, Meirte J, Van Daele U, Truijen S, Cras P, et al. Effectiveness of physiotherapy for cervical dystonia: a systematic literature review. *J Neurol* 2014;261(10):1857–65
5. Van den Dool J, Visser B, Koelman J H T.M, Engelbert R H.H, Tijssen M A.J. Cervical dystonia: effectiveness of a standardized physical therapy program; study design and protocol of a single blind randomized controlled trial. *BMC Neurol.* 2013 15;(13):85. doi: 10.1186/1471-2377-13-85
6. Awan KH. The therapeutic usage of botulinum toxin (Botox) in non-cosmetic head and neck conditions - An evidence based review. *Saudi Pharm J.* 2017;25(1):18-24
7. Boyce M.J, Canning C.G, Mahant N, Morris J, Latimer J, Fung V.SC. Active exercise for individuals with cervical dystonia: a pilot randomized controlled trial. *Clin Rehabil.* 2013;27(3):226-235
8. Van den Dool J, Visser B, Koelman J H, Engelbert R H, Tijssen M A. Long-Term specialized physical therapy in cervical dystonia: Outcomes of a randomized controlled trial. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation.* 2019;100:1417-25
9. Boyce M.J, Canning C.G, Mahant N, Morris J, Latimer J, Fung V. SC. The Toronto Western Spasmodic Torticollis Rating Scale: reliability in neurologists and physiotherapists. *Parkinsonism Relat Disord.* 2012;18(5):635-637
10. Müller J, Wissel J, Kemmler G, Voller B, Bodner T, Schneider A, et al. Craniocervical dystonia questionnaire (CDQ-24): development and validation of a disease-specific quality of life instrument. *J Neurol Neurosurg Psychiatry.* 2004;75(5):749-753
11. Cano S.J, Warner T.T, Linacre J.M, Bhatia K.P, Thompson A.J, Fitzpatrick R, et al. Capturing the true burden of dystonia on patients: the Cervical Dystonia Impact Profile (CDIP-58). *Neurology.* 2004;63(9):1629-1633

Namn _____ Personnr: _____ Datum _____

Skattning av symtom/aktivitetsbegränsning - svårighetsgrad

Frågorna nedan gäller dina upplevelser de senaste två veckorna.

Skatta hur mycket besvär Du har med _____

Inga besvär 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Maximala besvär

Skatta hur mycket besvär Du har med _____

Inga besvär 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Maximala besvär

Hur mycket påverkar symtomet _____ dig i det dagliga livet?

Inga alls 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Våldigt mycket

Hur mycket påverkar symtomet _____ dig i det dagliga livet?

Inga alls 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Våldigt mycket

Hur begränsad är Du i aktiviteten _____?

Inte alls 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Våldigt mycket

Hur begränsad är Du i aktiviteten _____?

Inte alls 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Våldigt mycket

Har du upplevt oro över de symtom som du har från nacken eller de aktivitetsbegränsningar som de medför?

Inte alls 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Våldigt mycket